

ban is, amelyeknek ideológiai tartalmuk van, ha ebben az eszméi háborúban helyt akarunk állni! Ez nem barrikádharc, melyben az ellenséget le lehet puffantani, s ha a fő frontok kontúrjai világosak is, még a hátszágban is van mivel csatáznunk. Egyszersmind megnyugtató is számunkra, hogy az osztályháborúnak ezen a frontján nem emberek hullanak, hanem téves eszmék, szokások, magatartások és erkölcsök.

Valamikor született nálunk egy gúnyolódó kifejezés, egy nyelvi is torz szó: „megideologizálás”. Arra az esetre mondtuk, amikor két statisztikai mutatóból vagy egy egyszeri emberi esetről mindjárt elméleti rangú következtetést vontunk le. Am van ennek egy ellentétpárja, egy másik csúnya szó: a dezideologizálás. Ez meg annyit tenne, hogy mindent megfosztanak ideológiai tartalmuktól, összeöntenek kiáltoan ellentétes dolgokat. A két szélsőség között nem nehéz kitapintani a helyes és követendő magatartást, amit így lehetne körülírni: érzékenység a szellemi áramlatokra, megfelelő kritikai reagálás a téves nézetekre, s mindezzel együtt a marxista ideológia offenzívája. Nemcsak magas elméleti régiókban, hanem itt, a mindennapi együttélésben, a mindennap kisugárzó magatartásban és gondolkodásban is.

SZ. SIMON ISTVÁN

Az első tárlat után

Szathmáry Gyöngyi műhelyében

Az első önálló bemutatkozás minden képzőművész életében jelentős, nemegyszer sorsdöntő mozzanat. Először állni a vélemények és kritikák kerettüzeit vállalva, közönség elé úgy, hogy csak a művek, a kiállított alkotások adhatnak igazolást, felmentést, biztatást: igent vagy nemet. Szathmáry Gyöngyi az egyetlen szobrász Szegeden. Első önálló kiállítása sok mindenről meggyőzte a tárlatlátogatókat. Meggyőző bennünket tehetségéről, érzékeny alkatáról, nagyszerű formálókészségéről, megfigyeléseinek pontosságáról, kísérletező kedvéről, harmónia-kereséséről. A kiállított művek legnagyobb része terrakotta-kisplasztika volt. Ezek a kisméretű szobrok az anyag kezelésének frissességéről, a pillanatok hangulatainak megragadásáról, életközelségről tanúsodtak. Ezeket a szobrokat el sem tudnánk képzelni más anyagban. Ott őrzik ezek a kisplasztikák az agyag tulajdonságait, gyűrődéseit, szemcséit éppúgy, mint a szobor minden négyzetcentiméterén je-

lenlévő formáló kéz nyomát, a mintázókés futását, karcait. De láthattunk ezeken a terrakotta-szobrokon kívül kőplasztikát és bronzszobrot is.

— A Képzőművészeti Főiskolán szinte kizárólag agyagban dolgoztunk. A sikerült agyag-szobrokat öntöttük ki gipszből. Más szobrászati anyaggal szinte nem is találkoztunk. A főiskola elvégzése után a különböző anyagokkal való ismerkedés évei következtek. Ki kellett próbálni mindent, hiszen egészen más törvényei vannak az agyagnak, a kőnek, a bronznak, a fának. Meghatározzák a művet, annak szerkezetét, építését. Például drótvázra felrakott gipszből szinte mindent meg lehet oldani; áttört, légies formákat is. Az agyag már korlátokat szab, határt méretnben, és megoldásban egyaránt. Az agyagban a további pillanatok egyszeri impressziót lehet gyorsan rögzíteni — a friss benyomások, vázlatok készítésére alkalmas.

Szathmáry Gyöngyinek öt köztéri szobra készült az elmúlt tíz esztendő alatt. Szegeden, a Béke utcai általános iskolában láthatjuk Fű kutyával című szobrát. Hódmezővásárhelyen két művét állították fel. A szerencsi várkert fái alatt áll Rákóczi Zsigmond emlékszobra, a nyíregyházi tanárképző főiskolán pedig a Lányok című kútfigurája.

— Minden szobrom adott környezetbe készült. Az építészeti architektúra, a természetes környezet mindig meghatározza a művet, feltételeket, határokat szab. Úgy kell tehát ezeket a köztéri szobrokat megoldani, hogy környezetükkel harmonikus egységet alkossanak. Úgy, hogy hozzájuk közeledve mindig új és új szépségei, értékei villanjanak elő. Messziről csak a környezet és a befoglaló forma viszonya jelenik meg a szemlélő előtt, közelebb haladva a szobor felfedi magát a szerkezetet, megvilágosodnak a fő- és részarányok, s közelben már feltárja szépségeit a felület is, és élvezni lehet a részleteket. Az igazi köztéri mű mindig több rétegű. Figyelembe veszi a szemlélőt is, s minden nézetből, minden távolságról mást és mást, mindig újat tud nyújtani. A környezet koordinátái meghatározzák a szobor építkezését is. Az ilyen köztéri alkotások nem bírnak el a spontán, lírai megnyilatkozásokat. Azt sem szabad szem elől téveszteni, hogy bizonyos méret fölött minden mű átalakul, s ez kihat a környezetre, s átalakítja annak viszonyait. Többé is válik ezáltal az alkotás, de veszít is értékeiből.

Szathmáry Gyöngyi kiállításán

jó néhány szobor őriz Kovács Máriának, Tornyai egykori modelljének, a Vásárhelyen élő, népszerű Mária nének alakját. Egyiken fejét mintáztam meg, másikon széken ülő alakját. Megörökítette domborművön, áttört szoborban, kisplasztikában.

— Mária néni csodálatosan szép, gyermekien tiszta öregasszony. Sokszor jártam nála, s miközben mintáztam, ő minden alkalommal véget nem érő mesékbe fogott. Kilencvenéves elmúlt. Szellemi frissége túlélte töpörödött testét. Arca az ezernyi ránc ellenére is gyermekeken szép. Különös méretű domborművön, mely már nem plakett, de még nem is igazi domborműméret, a Márit körülvevő kis világot is szerettem volna ábrázolni. Azt a parányi ajtót és ablakot, ami a világba való kitekintés lehetőségét jelentette neki. Szűk világ ez, de ezt a szűk sávot ő nagyon mélyen ismerte. Erről tanúskodnak festményei is. A két tér, a valahonnan, valahová nézés problémája, a bezártság és kitárulkozás kérdései ősidők óta foglalkoztatják a művészeket. Két tér találkozása egyszerre egybekapcsolódás, s egyúttal taszítás, elválás is. Ennek képzőművészeti ábrázolása roppant izgalmas probléma. Az építészeti évezredekben keresztül lényeges mozzanatként kezelte ezt, újabban a modern szobrászat keres rá plasztikai megoldásokat. Mert ez a kérdés tulajdonképpen a létezés problémája. Ezt kerestem én is Mária néni szűk világában, s ezt akartam a plasztika nyelvének közelségével megfogalmazni.

A lakásban rengeteg gyönyörű népművészeti tárgy. Cserepek, szöttek, hímzések. Szathmáry Gyöngyinek erős a kötődése a paraszti kultúrához. A népművészet ismeretéből, szeretetéből vajon mit használhat fel alkotásaiban a szobrász?

— Nem a közvetlen vonal-, forma- és motívumkinés az inspiráló és hatóerő. Sokkal inkább a népművészet tiszta anyagszerűsége és a funkció tisztelete. Az anyag minden esetben meghatározza a díszítés módját is. Azon túl a paraszti kultúrának határozott és egyértelmű jelképrendszere van, s ez a sajátos, kristálytiszta nyelv példaként szolgálhat a ma képzőművészeknek is.

TANDI LAJOS

Elválík, ki tartja be

Dr. Szerényfalvi Zsigmondot már a hatodik lakodalomba hívták meg, amióta a szövetséget jogtanácsosa. S ezen az esküvői vacsorán is olyan energikus szónoklattal üdvözölte a fiatal párt, mint három éve, amikor jogtanácsos lett a szövetségben, s először hívták lakziba.

— Kedves ifjú pár! Szívem teljes melegével kívánok sok boldogságot. Kísérje egész életeteket a szerencse, és minél kevesebb bánat, szomorúság érjen benneteket. En ugyan ajándékot nem tudtam hozni, mivel szegény bótár vagyok, de ünnepélyesen kijelentem, hogy válópereteket díjmentesen intézem el!

A három év folyamán házasságot kötött ifjak közt beszéd tárgya lett a jogtanácsos ígérete. Valahányszor össetalálkoztak, legelsőnek ezt kértezté valame-lyikük: „Megkaptátok már a jogtanácsos nászajándékát?”

A hatodik lakodalmas párnak az esküvő után jó fél évvel eszébe jutott: kipróbálják dr. Szerényfalvi Zsigmondot, megtartja-e a szavát? S előadták neki, hogy közös megegyezés alapján be akarják adni a házassági bontóperet.

— Nem gondoltam, hogy ilyen hamar — merevedett meg még jobban holdképe. — A többiek még nem jelentkeztek, pedig azok hamarabb esküdtek. Úgy látszik, most hátulról kezdődik a sor.

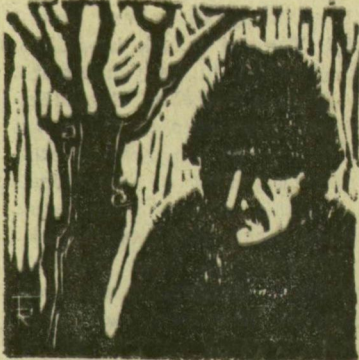
Ezután Szerényfalvi Zsigmond meghallgatta az ifjú házassokat, felvette a tényállást, majd megszövegezte a bontóper iránti kérelmet.

— És csakugyan nem kell fizetnünk? — kérdezte a fiatalasszony, miután dr. Szerényfalvi Zsigmond elkészült a kérelemmel.

— Szavamat adtam a lakodalomban — húzta ki még jobban peckes nyakát a jogtanácsos.

— Mi is szavunkat adtuk — szóló ismét a fiatalasszony —, hogy hűek leszünk egymáshoz. Ezután kibuggyant az ifjú párból a nevetés.

CSEREI PÁL

Rudnai Gábor

Mese

Soholsincs-országban lakik az én mátkám, soha-napi nászon asszonnyá imádnám.

Friss fenyőszappannal dörzsölném be testét, hűvös vízhullámok tisztává éreznék.

Velem szárítkozna, velem nedvesedne, hűvösről tüzesre hozzám kedvesedne.

Soholsincs-országban lakik az én mátkám, soha-napi nászon asszonnyá imádnám.

Mári

Mári portréja

Elmúlt idő